

องค์ความรู้ภูมิปัญญาดนตรีชาติพันธุ์ไทหย่าในจังหวัดเชียงราย

Music of Tai Ya Ethnic Group in Chiang Rai Province

องอาจ อินทนิเวศ*¹

Ong-art Inthaniwet

บทคัดย่อ

ไทหย่า เป็นชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาตระกูลไต มีถิ่นฐานเดิมในมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ส่วนในประเทศไทย พบที่อำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ชาวไทหย่ามีการรวมกลุ่มตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทหย่า แต่ประสบปัญหาขาดผู้รู้ในภูมิปัญญาดนตรีไทหย่า การศึกษาครั้งนี้ใช้การศึกษาแบบดนตรีชาติพันธุ์เป็นหลัก ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันภูมิปัญญาดนตรีชาติพันธุ์ไทหย่ามีข้อมูลน้อยขาดผู้รู้ด้านดนตรีที่สามารถอธิบายถึงลักษณะ และประเภทของดนตรีไทหย่าได้อย่างชัดเจน ดังนั้นจึงต้องใช้ข้อมูลจากนักวิชาการต่างประเทศ และนักวิชาการไทยร่วมกันวิเคราะห์ถึงหลักฐานที่มี พบว่า องค์ความรู้ภูมิปัญญาดนตรีชาติพันธุ์ไทหย่า แบ่งเป็นสามประเด็น คือ (1) เครื่องดนตรี “ตึงต๋อง” เป็นเครื่องดนตรีเครื่องสาย ประเภทดีด นิยมใช้บรรเลงในงานรื่นเริง (2) เพลงขับร้อง “ฮ้องคาม” เป็นชื่อเรียกลักษณะการขับร้องเพลงภาษาไทหย่า ที่ไม่มีดนตรีประกอบ เป็นชื่อที่มาจากทำนองเพลงระบำทอผ้าของไทหย่าในอดีต และ (3) ความสำคัญ และหน้าที่ของดนตรีในวัฒนธรรม โดยปัจจุบันการฟื้นฟูดนตรีเพื่อให้กลับมามีบทบาทนั้นมีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่เป็นไปในทางอนุรักษ์เพื่อการแสดงวัฒนธรรม ประโยชน์ของการศึกษานี้จะช่วยสังเคราะห์องค์ความรู้ภูมิปัญญาดนตรีชาติพันธุ์ไทหย่าให้กลับมามีบทบาทในชุมชน และนำมาใช้ประโยชน์ทางวัฒนธรรมอีกครั้งหนึ่ง

คำสำคัญ: ดนตรีชาติพันธุ์, ไทหย่า, วัฒนธรรมไทหย่า

* Corresponding author, email: inthaniwet@gmail.com

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ สำนักสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹ Asst. Prof. in Music Program, School of Social Science, Chiang Rai Rajabhat University

Abstract

Tai Ya is one of the ethnic groups that use Tai dialect as Shan (Tai Yai), Tai Lue, Tai Kuen, and Tai Yuan. This dialect is regarded as a language in the Tai-Kadai language family. This study, aimed to investigate the knowledge of music of Tai Ya ethnic group. Ethnomusicology approaches were used for this present study. The findings revealed that during the data collection process little information was found to support Tai Ya people wisdom experts' ability to clearly communicate information about the characteristics and types of music used in their ethnic communities. However, data from literature and secondary sources of Thai and foreign academic scholars showed that the musical wisdoms of Tai Ya ethnic group can be classified into three main aspects including: 1) chordophone music instrument such as "Ting Tong". This kind of instrument is normally used in Tai Ya's festivals.; 2) "Hong Kham". It is a vocal music singing in Tai Ya. The melody is originated from the melody of Tai Ya's weaving dance in the past.; and 3) the importance and functions of in Tai Ya's music in their culture. Results of this study can be beneficial for Tai Ya people and to bring their music wisdom back to their culture and society.

Keywords: Ethnomusicology, Tai Ya culture, Tai Ya

บทนำ

ไทหย่า เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาในตระกูลไต โดยภาษาตระกูลไตนี้เป็นกลุ่มภาษาหลักของคนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยผู้ใช้ภาษากลุ่มตระกูลไตได้กระจายตัวอยู่ทั่วประเทศ ประชากรในประเทศที่ใช้ภาษาตระกูลไตนี้ แบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ คือ ไต-แสก กับ ไต-ไต ซึ่งมีไทหย่า และกลุ่มไตอื่น ๆ ได้แก่ ไตใหญ่ ไตลื้อ ไตดำ ไตเขิน ไตยวน (ไทยเหนือคำเมือง) ไตยอง ไตหย่า ไตกลางไทยใต้ ลาวอีสาน เป็นต้น ดังที่ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ ได้กล่าวว่า ประเทศไทยตั้งอยู่ใจกลางผืนแผ่นดินใหญ่เอเชียอาคเนย์ จึงทำให้มีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยมีภาษาที่ใช้กันอยู่ทั้งสิ้น 60 ภาษา จัดออกเป็นกลุ่มตระกูลได้ 5 กลุ่ม

ได้แก่ ตระกูลไท ร้อยละ 94 ตระกูลออสโตรเอเชียติก (มอญ-เขมร) ร้อยละ 4.3 ตระกูลจีน-ทิเบต ร้อยละ 1.1 ตระกูลออสโตรเนเซียนมาลาโยโพลีเนเซียน ร้อยละ 0.3 และตระกูลม้ง-เยียน ร้อยละ 0.3 เหล่านี้ล้วนกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย²

ไตหย่า เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในแถบภาคเหนือของประเทศไทยมาเป็นเวลานาน โดยมีชุมชนหลักอยู่ที่จังหวัดเชียงราย ชาวไตหย่าเดิมตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองหย่า ทางใต้ ของเมืองขุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศจีน เป็นเมืองที่มีลักษณะเป็นที่ราบในหุบเขา คำว่า “หย่า” จึงหมายถึงชื่อเมืองแห่งนี้ ส่วนคำว่า ไต หมายถึง คนเชื้อสายไทย ดังนั้นชาวไตหย่าจึงหมายถึง คนไทย ที่อยู่ในเมืองหย่า จากบันทึกของ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ได้กล่าวว่า ชาวไตหย่าอาศัยตั้งบ้านเรือนอยู่กันเป็นหมู่ ๆ ในอาณาเขตของจีน ไม่มีที่นาเป็นของตนเอง ต้องรับจ้าง หรือเช่าที่นาจากพวกจีนฮ่อ มักถูกรบกวนจากเจ้าพนักงาน เพราะถือว่าเป็นคนไทย เมื่อถูกรบกวนหนักเข้าจึงย้ายถิ่นฐานลงมาทางใต้ บริเวณเมืองเชียงรุ่ง และบางส่วนเข้ามาตั้งรกรากในเขตอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ชาวไตหย่า เป็นคนไทยไม่ใช่ชาวจีนฮ่อ สังเกตได้จากรูปร่าง ท่าทาง อุปนิสัย คล้ายกับคนไทยในภาคเหนือ มีเครื่องดนตรีพิณสามสาย เรียกว่า “ตึงต่อง” ซอฮู้ เรียกว่า “ตือเซ” เครื่องดนตรีคล้ายกีตาร์ เรียกว่า “ตึงแง่ง” นอกจากนี้มีปี่ และแน ขอบร้องเพลง³

บุคคลสำคัญผู้เป็นที่นับถือของชาวไตหย่าในอดีต คือ ดร.วิลเลียม คลิฟตัน ดอดด์ (Dr.William Clifton Dodd, ค.ศ.1859-1911) หรือหมอดอดด์ มีชนชั้นชาวอเมริกันผู้เข้ามาเผยแผ่ศาสนาในประเทศไทย โดยพักอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงราย 33 ปี จากนั้นได้เดินทางไปเชียงรุ่ง สิบสองปันนา จนได้พบกับชาวไตหย่า และได้เดินทางกลับมาตั้งรกรากที่เมืองเชียงรายเป็นต้นมาสถานการณ์ปัจจุบันด้านดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ไตหย่า ถือว่าอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการสูญหายมาก เนื่องจากปัจจุบันไม่พบข้อมูลนักดนตรีไตหย่าภายในประเทศไทย จึงทำให้การฟื้นฟูดนตรีต้องการกระบวนการศึกษาดนตรีที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับภาวะการณ์ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างเป็นฐานข้อมูลสำหรับเรียนรู้ต่อไปได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ เลหล่า ตรีเอกานุกุล กล่าวว่า การอนุรักษ์ และพัฒนาวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไตหย่า นั้น พบว่า มีปัญหาจากการไม่มีแหล่งเรียนรู้ให้กับสมาชิกและผู้สนใจในชุมชน ไม่มีสถานที่เก็บรวบรวมอุปกรณ์ของใช้ชาวไตหย่าไว้เพื่อสืบทอด และจำนวนรู้ชาวไตหย่าเริ่มลดลง ดังนั้นการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้จะเป็นพื้นที่เปิดกว้างสำหรับการเผยแพร่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไตหย่า และชาติพันธุ์อื่นที่อยู่ใกล้เคียง อีกทั้งสามารถพัฒนา

² สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, *แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2547), จ.

³ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, *30 ชาติในเชียงราย*, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม, 2557), 177-182.

เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนในอนาคต⁴ ทั้งนี้ในการศึกษาของ เลห์ล่า ตรีเอกานุกูล และคณะ ยังได้กล่าวว่า การอนุรักษ์ และการสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม พบว่า ชาวไทหย่ามีความมุ่งมั่นมากขึ้นในการรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง มีการรณรงค์รวมกลุ่มกัน เพื่อจัดตั้งชมรมไทหย่า และเปิดตัวให้สังคมรับรู้มากขึ้นสร้างความภูมิใจให้แก่ชาวไทหย่า ส่งผลต่อการให้ความร่วมมือดำเนินงานกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง⁵

จากการศึกษาที่ผ่านมาเห็นได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทหย่ามีความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง แต่ประสบปัญหาในการเติมเต็มข้อมูลในด้านภูมิปัญญาทางดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทหย่า ดังนั้นหากมีการศึกษาค้นคว้าถึงองค์ความรู้ภูมิปัญญาดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทหย่าอย่างแท้จริงแล้ว จะช่วยเสริมสร้างคุณค่าที่มี รวมทั้งจะช่วยสร้างความภูมิใจ และการฟื้นฟูดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทหย่าให้ยั่งยืนต่อไปได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทหย่า ในจังหวัดเชียงราย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ และกระบวนการศึกษาวิเคราะห์ดนตรีแบบดนตรีชาติพันธุ์วิทยา (Ethnomusicology) เน้นการใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเก็บข้อมูลภาคสนาม และการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากไฟล์วิดีโอที่ได้จากต่างประเทศเพื่อนำมาวิเคราะห์/สันนิษฐานข้อมูลด้านดนตรีในอดีต มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) การกำหนดขอบเขตงานวิจัย

1.1) ขอบเขตเนื้อหา

ข้อมูลด้านดนตรี เป็นข้อมูลที่ใช้จากการศึกษาภาคสนามในในแม่แบบบทบาทของดนตรี และการอนุรักษ์ดนตรีของชุมชนไทหย่าในจังหวัดเชียงราย และการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลแถบบันทึกเสียงดนตรีไทหย่าที่ได้จากนักวิชาการชาวจีนผู้มีเชื้อสายไทหย่า ส่วนข้อมูลทางด้านบริบท วิถี

⁴ เลห์ล่า ตรีเอกานุกูล. “แนวทางการจัดตั้งโครงการศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทหย่าบ้านน้ำบ่อขาว ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย,” *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ* 18, 1 (2560): 114.

⁵ เลห์ล่า ตรีเอกานุกูล และจุไรรัตน์ วรรณศิริ, “การผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ การอนุรักษ์และการสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทหย่าในจังหวัดเชียงราย,” *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์* 1, 1 (2554): 32.

ชีวิตทางวัฒนธรรมนั้น จะใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทหยาในจังหวัด เชียงราย โดยเก็บข้อมูลในช่วง เดือนตุลาคม พ.ศ.2559 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.2561

1.2) ขอบเขตพื้นที่ที่ศึกษา

ด้วยไทหยา เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนประชากรไม่มากนัก และมีการรวมตัวกัน ตั้งถิ่นฐานกันเป็นชุมชนเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้นการกำหนดพื้นที่ศึกษาจึงขอกำหนดพื้นที่ ชุมชนหลักของไทหยาในเชียงราย คือ หมู่บ้านน้ำบ่อขาว อ.แม่สาย จ.เชียงราย และมีประชากร ไทหยาที่อาศัยอยู่หมู่บ้านใกล้เคียงเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งข้อมูลบางส่วนจากหมู่บ้านหยา จากเมือง คุณหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศจีน มาประกอบเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงของข้อมูล ดังนั้นขอบเขต พื้นที่การศึกษาจึงเป็นการลงพื้นที่เฉพาะในส่วนของจังหวัดเชียงราย ส่วนข้อมูลประกอบจากประเทศ จีนนั้น ได้รับอนุเคราะห์เป็นวิทยุทัศน์การบันทึกการปรากฏข้อมูลของดนตรีของไทหยาในอดีต ซึ่งเป็น ข้อมูลจากนักวิชาการด้านวัฒนธรรมไทหยาทั้งจากประเทศไทย และประเทศจีน

2) ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยโดยใช้ข้อมูลทั้งจากการลงพื้นที่ศึกษา สัมภาษณ์ บุคคลในชุมชนที่อาศัยในพื้นที่ที่กำหนดจริง และจากแถบเสียงบันทึกที่ได้จากนักวิชาการไทหยา ดังนั้นข้อมูลที่ได้จึงเป็นข้อมูลที่ได้รับการยอมรับ และมีการนำไปใช้ประโยชน์จากกลุ่มคนในพื้นที่ ศึกษาจริง ส่วนในด้านเนื้อหาทั่วไปของไทหยานั้น ในบทความนี้ขอเสนอเฉพาะเรื่องราวทาง วัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อสภาพของดนตรีเป็นสำคัญ

ด้านการวิเคราะห์ระบบเสียงเครื่องดนตรี นั้น เนื่องจากไม่สามารถหาฟังเสียงจากเครื่อง ดนตรีที่บรรเลงสดได้ จึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากแถบเสียงบันทึกแทน

3) ขั้นตอนการดำเนินงาน

การศึกษาวิจัยดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทหยา เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยดนตรีชาติ พันธุ์ในจังหวัดเชียงราย ทั้ง 17 กลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้นขั้นตอนการดำเนินงานจึงมีส่วนร่วม และ เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

- 3.1) การลงพื้นที่ในชุมชนเพื่อชี้แจงการดำเนินงานศึกษาวิจัยเบื้องต้น และสร้างทีม วิจัยในชุมชน
- 3.2) ศึกษาข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร เว็บไซต์ นักปราชญ์ในท้องถิ่น
- 3.3) ลงพื้นที่ทำงานภาคสนาม เพื่อเก็บข้อมูลจริง ทั้งภาพ และเสียง

- 3.4) วิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5) จัดเวทีเสวนาในชุมชน เพื่อรับข้อเสนอแนะ การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และการเพิ่มเติมข้อมูล
- 3.6) สรุปผล และการคืนข้อมูลสู่ชุมชน

ผลการศึกษา

ปัจจุบันองค์ความรู้ภูมิปัญญาดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ไทหย่าแบบดั้งเดิม พบว่ามีข้อมูลด้านดนตรีน้อย และขาดปราชญ์ด้านดนตรีที่สามารถอธิบายถึงลักษณะ และประเภทของดนตรีไทหย่าได้อย่างชัดเจน การศึกษาข้อมูลจึงทำได้ในลักษณะของคำบอกเล่าจากผู้ที่เคยพบเห็น และสื่อที่บันทึกไว้ในอดีตเท่านั้น จากหลักฐานที่พบในกลุ่มคนไทหย่าในจังหวัดเชียงราย พบว่า มีเพียงเพลงขับร้อง “ฮ้องคาม” เท่านั้น ข้อมูลด้านเครื่องดนตรีของไทหย่านั้น มีหลักฐานที่ได้จากนักวิชาการจีน และนักวิชาการไทยเชื้อสายไทหย่าที่กล่าวว่า เครื่องดนตรีไทหย่าที่เคยเห็นมีเพียงเครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องสาย ที่ใช้การดีดเพื่อให้เกิดเสียง เรียกว่า “ตั้งต่อง” เท่านั้น ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการขับร้องในกิจกรรมประเพณีของไทหย่าที่ปรากฏอยู่ในประเทศจีน

เมื่อวิเคราะห์ถึงลักษณะบทเพลงและเนื้อหาของบทเพลงร่วมกัน ทั้งนักวิชาการที่ศึกษาวัฒนธรรมไทหย่า ประชาชนไทหย่าในประเทศไทย และนักดนตรีไทหย่าจากประเทศจีน พอสรุปได้ถึงข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาดนตรีชาติพันธุ์ไทหย่าในระดับหนึ่ง กล่าวคือ ปัจจุบันดนตรีของไทหย่าที่เป็นแบบดั้งเดิมนั้นหาได้ยากเต็มที ที่ยังคงสืบทอดกันอยู่ในปัจจุบัน คือ บทเพลงประเภทขับร้อง ส่วนเครื่องดนตรีที่บรรเลงด้วยนั้น ในประเทศไทยไม่ปรากฏถึงนักดนตรีเลย แต่ทั้งนี้ยังมีข้อมูลที่พอให้เห็นอยู่บ้าง โดยการศึกษาครั้งนี้นำเสนอข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาดนตรีชาติพันธุ์ไทหย่า 3 ประเด็น คือ (1) เครื่องดนตรี “ตั้งต่อง” (2) เพลงขับร้องภาษาไทหย่า “ฮ้องคาม” และ (3) ความสำคัญ และหน้าที่ของดนตรีในสังคมวัฒนธรรมไทหย่า มีรายละเอียด ดังนี้

1) เครื่องดนตรี “ตั้งต่อง”

“ตั้งต่อง” เป็นเครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องสาย ประเภทดีดเพื่อให้เกิดเสียง ที่นิยมบรรเลงกันในงานรื่นเริงของชาวไทหย่า จากหลักฐานที่ได้จากนักวิชาการจีน และนักวิชาการไทยเชื้อสายไทหย่าต่างยืนยันว่าเป็นเครื่องดนตรีที่ถูกนำมาใช้บรรเลงในงานรื่นเริงของไทหย่าในอดีต และมีบันทึกเป็นวิดิทัศน์ไว้ โดยเครื่องดนตรีชนิดนี้เรียกว่า “ตั้งต่อง” เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการขับร้อง และมีการเดินรำประกอบ ทำนองเพลงเป็นทำนองเดียวกับทำนองขับร้อง เนื้อหาเพลงเป็นการเล่า

ขานถึงตำนาน วิถีชีวิต และประเพณีของไทยอย่างลึกซึ้ง จนได้รับการยอมรับกันเป็นอย่างมากในกลุ่มคนไทยทั้งในและนอกประเทศไทย

1.1 ลักษณะทางกายภาพ

ตั้งต่อง เป็นเครื่องดนตรีตระกูลเครื่องสาย (Chordophone) ประเภทเครื่องดีด มีสายสำหรับบรรเลง 3 สาย ตัวเครื่องทำจากไม้เนื้อแข็ง องค์ประกอบของเครื่องแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ส่วนกล่องเสียง มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 14 เซนติเมตร หนา 11.5 เซนติเมตร ปิดหน้ากล่องเสียงด้วยแผ่นไม้บาง ๆ (2) ส่วนคอเครื่อง ลักษณะเป็นไม้เนื้อแข็งท่อนยาว 51 เซนติเมตร หน้ากว้าง 3.5 เซนติเมตร ปลายด้านหนึ่งสำหรับเสียบเข้ากับกล่องเสียง ปลายอีกด้านหนึ่ง เป็นส่วนที่หัว โดยมีซี่เหล็กขนาดเล็กรองรับสาย (3) ส่วนหัวเครื่อง เป็นส่วนต่อเนื่องลักษณะไม้ชิ้นเดียวกับส่วนที่ 2 มีลักษณะโค้งงอเล็กน้อย คว้านส่วนปลายเป็นช่องเพื่อเจาะรูด้านข้างสำหรับใส่ลูกบิด จำนวน 3 ลูก ขนาดความยาวของส่วนหัวเครื่อง ประมาณ 14 เซนติเมตร กว้าง 2.5 เซนติเมตร ที่ส่วนปลายสุดของหัวเครื่อง ใสปลายมีลักษณะม้วนกลับเป็นช่องตรงกลาง สามารถใส่สายร้อยเพื่อแขวนเครื่องได้ ตั้งต่อง มีลักษณะทางกายภาพ ดังนี้

รูปภาพที่ 1 ส่วนประกอบต่าง ๆ ของ ตั้งต่อง เครื่องดนตรีภูมิปัญญาชาติพันธุ์ไทย⁶

⁶ ที่มา: งามอาจ อินทนิเวศ, องค์ความรู้ จิตสำนึกรักษ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงราย (กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2560), 114.

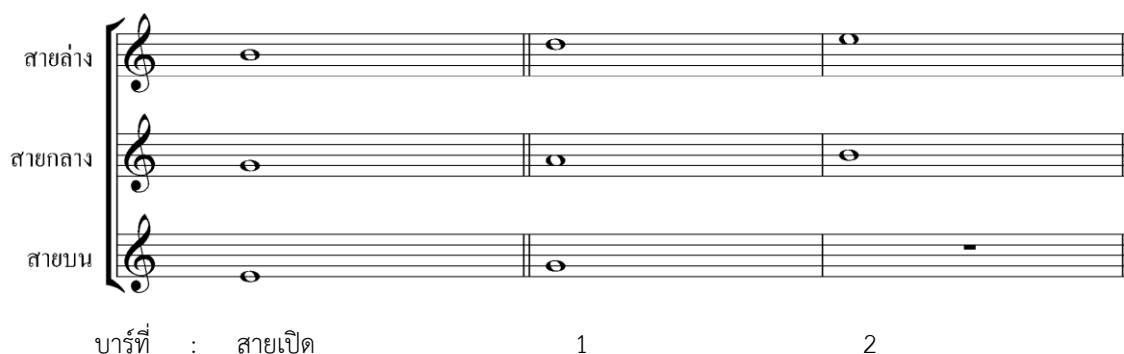
ทั้งนี้เมื่อดำเนินการถอดเสียงเป็นโน้ตดนตรีสากล (Music Transcription) แล้ว พบว่า การบรรเลงเครื่องดนตรีดังต่อง มีเสียงเกิดขึ้นทั้งหมด 6 เสียง ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 เสียงที่เกิดจากเครื่องดนตรีต่าง

ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์เสียงการบรรเลงในด้านของน้ำหนักเสียงที่เกิดจากการตีตึงสายเปิด และเสียงที่เกิดจากการกดสาย สามารถสันนิษฐานถึงการกำหนดระดับเสียงเครื่องดนตรีดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 2 การกำหนดระดับเสียงเครื่องดนตรีต่าง

1.3 วิธีการบรรเลง

ด้วยเครื่องดนตรีดีดต่อง มีขนาดของเครื่อง และรูปทรงไม่ใหญ่มากนัก ดังนั้นลักษณะการบรรเลงดีดต่อง จึงควรมีการจับ และการดีดอย่างถูกวิธี เพื่อให้เครื่องดนตรีไม่โคลงเคลง สามารถบรรเลงได้ไม่เมื่อย ทั้งนี้วิธีการบรรเลงเครื่องดีดต่อง มีลักษณะการบรรเลง ดังนี้

การจับเครื่องดนตรี (กรณีใช้มือซ้ายตีบรรเลง) สะพายเครื่องดนตรี โดยให้ตัวเครื่องขนานกับลำตัว ส่วนหัวเครื่องดนตรีหันไปทางซ้าย ส่วนปลายเครื่องชี้เฉียงขึ้น ทำมุมตรงกับหัวไหล่ ลักษณะคล้ายการสะพายเครื่องดนตรีซิง หรือการสะพายกีตาร์ วางงามมือซ้ายที่ส่วนคอของเครื่อง ใช้นิ้วมือซ้ายสำหรับกดสายในตำแหน่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดระดับเสียงตามต้องการ

การตีบรรเลงเครื่องดนตรี สามารถกระทำได้โดยการยืน หรือนั่งบรรเลง โดยตัวเครื่องมีสายสะพายเครื่องดนตรีคล้องพาดคอ ใช้มือขวาจับแผ่นไม้บาง ๆ สำหรับตีสายตามจังหวะ และสัมพันธ์กับการกดสายของมือซ้ายเพื่อให้เกิดเสียงตามต้องการ

1.4 บทเพลงไต่หย่า

1) เพลงพื้นบ้านโบราณของไต่หย่า

เพลงพื้นบ้านโบราณของไต่หย่าที่น่าสนใจนี้ เป็นบทเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการขับร้องในประเพณีรื่นเริงของชาวไต่หย่า เป็นเพลงที่มีการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีดั้งเดิม และมีการขับร้องภาษาไต่หย่าประกอบ บทเพลงนี้ถอดโน้ตมาจากแถบบันทึกเสียง ที่ได้รับมาจากนักวิชาการด้านวัฒนธรรมไต่หย่า⁷ เป็นเพลงที่ไม่ปรากฏชื่อเพลง โน้ตทำนองที่น่าสนใจนี้เป็นโน้ตทำนองหลักของเพลง ที่บรรเลงโดยเครื่องดนตรีดั้งเดิม ซึ่งจะบรรเลงวนซ้ำทำนองลักษณะนี้ หรือใกล้เคียงกับทำนองนี้ไปเรื่อย ๆ และแนวทำนองการขับร้องประกอบจะดำเนินทำนองดังเช่นที่น่าสนใจวนซ้ำทำนองไปเรื่อย ๆ เช่นกัน โดยสามารถเปลี่ยนคำร้องไปได้เรื่อย ๆ

เพลงพื้นบ้านโบราณของไต่หย่า เพลงนี้ได้รับการยอมรับจากกลุ่มคนไต่หย่าในจังหวัดเชียงราย นักวิชาการด้านวัฒนธรรมไต่หย่าจากประเทศจีน และสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้สูงอายุในชุมชนไต่หย่าในจังหวัดเชียงรายว่าบทเพลงมีเนื้อหาที่บรรยายถึงรูปแบบวัฒนธรรมวิถีชีวิตของไต่หย่าแบบดั้งเดิมอย่างชัดเจน นอกจากนี้ทำนองเพลงที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีดั้งเดิมนี้ สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์สันนิษฐานถึงการกำหนดระดับเสียงเครื่องดนตรีดั้งเดิมของชาวไต่หย่าได้อย่างชัดเจน

⁷ เลหฺล่า ตรีเอกานุกุล, สัมภาษณ์ (10 พฤษภาคม พ.ศ.2559).

ตัวอย่างที่ 3 โน้ตเพลงพื้นบ้านโบราณไต่หย่า

เพลงไต่หย่า (ร้อง+ตั้งต้อง)

ไฟล์เสียงจาก ผศ.ดร.เลหล่า ตรีเอกานุกุล

ถอดเสียงโดย งามอาจ อินทนิเวศ

♩ = 100

ร้อง

ตั้งต้อง

มา เกิด กอ บัน เลาะ เลา เลา ช้าง ลา โจ้ ไม่น ยา ออ เฮาะ

ไบ จ้าง ต่อ ลา ไห ปา ยา ไต่ หย่า ต่อ ลา ไห ปา พัด

ฮัน ดี เดก ผัก เกิด ฟัง ล้า ก่อ ทอ ละ

ไฟ ชาง เล้า โฉน จุง ออ ฮอ ชี้ หลี วอ ดี หุน ละ ออ ฮอ จ่อ ขอ จุน ละ จ่อ ห่อ ไป ะ

โน้ตเพลงข้างต้นนี้เป็นโน้ตทำนองหลักของเพลง ทั้งแนวเครื่องดนตรี “ดีดต่อง” และการขับร้องประกอบในภาษาไทยา ในการแสดงจริงนั้น เครื่องดนตรี และการขับร้องจะบรรเลงและขับร้องวนซ้ำทำนองหลักนี้ไปเรื่อย ๆ โดยอาจมีความยืดหยุ่นของโน้ตต่างจากนี้บ้างตามปฏิภาณของผู้แสดง

2) เพลงขับร้อง “ฮ้องคาม”

เพลงขับร้อง “ฮ้องคาม” เป็นชื่อเรียกลักษณะการขับร้องเพลงภาษาไทยา ที่ไม่มีดนตรีประกอบ โดยเรียกชื่อเดียวกันกับชื่อทำนองที่ใช้ในการขับร้อง คือ ทำนองฮ้องคาม ซึ่งมีที่มาจากทำนองเพลงระบำทอผ้าของชาวไทยาในอดีต (ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง) สำหรับผู้ที่ขับร้องเพลงฮ้องคาม จะต้องจดจำทำนองหลักให้ได้ ส่วนเนื้อเพลงนั้น สามารถด้นเนื้อความเองไปได้เรื่อย ๆ ได้ตามปฏิภาณของผู้ฮ้องคาม โดยมากเนื้อความจะกล่าวเกี่ยวกับความรู้ของชาวไทยา การอวยพรสถานการณ์สำคัญ เรื่องราวขณะนั้น หรืออื่น ๆ ทั้งนี้ชื่อบทเพลงอาจใช้มีการตั้งชื่อขึ้นมาเฉพาะตามเนื้อหาของบทเพลง ปัจจุบันนี้ไม่ค่อยพบเห็นการแสดงฮ้องคามในพื้นที่เท่าที่ควร แต่พบว่ามีนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการแสดงทางวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษา

รูปภาพที่ 2 คณะนักร้องฮ้องคาม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยา⁸

⁸ ที่มา: องอาจ อินทนิเวศ, 2560.

ตัวอย่างที่ 4 ทำนองเพลงฮ้องคามไต่หย่า ชื่อเพลง ต่าวกาเม็งหย่า

ต่าวกาเม็งหย่า
(เพลงฮ้องคาม ไต่หย่า)

เนื้อร้อง/ทำนอง โดย เลหล่า ตริเอกานุกูล

ถอดโน้ต โดย องอาจ อินทนิเวศ

♩ = 80

กุน เฒ่า ออก เม็ง หย่า มา อยู่ เม็ง ใน คอน ว่า เม็ง หย่า ลี โจ
 ปู่ ย่า อา เด เฮา ต่าว กา เฮิน ย่อ ออก หว่าน เม็ง หย่า มา ดี

ลี หย่า เม็ง หว่าน ไต่ หย่า ลี ลี โย ช่อม เข้า ลี โจ ลี เห็ด เสิน ญาม โจ ญาม
 สะ นัน ต่าว กา หัน หน้า กัน ลี โย มา เป็ด เห็ด นือ วอง ผัก ฝั ฝั ชุ่ม ไก่อ

เอื้อ ห่อน หล่ง ได้ ลา กอ ชา คาม โข นะ
 เอื้อ ได้ จิน ข้าว คะ วาน ออน กัน โข นะ

ห่อน หล่ง เหนอ ลา กอ ชา คาม ลี เฮ เอื้อ โจ ย่อ
 ได้ หัน หน้า คะ วาน โจ หลาย ดี เอื้อ โจ ย่อ

ช่อม เข้า ลี โจ ลี เห็ด เสิน ญาม โจ ญาม เอื้อ

ได้ จิน ข้าว คะ วาน ออน กัน โข นะ ได้ หัน หน้า คะ วาน โจ หลาย ดี

เอื้อ โจ ย่อ

ปู่ ย่า อา เด เฮา ต่าว กา เฮิน ย่อ

ออก หว่าน เม็ง หย่า มา ดี สะ นัน ต่าว กา หัน หน้า กัน ลี โย

เพลงต่าวกาเม็งหย่า เป็นเพลงที่ใช้ทำนองการฮ้องคาม มีเนื้อหาของเพลงที่อธิบายเกี่ยวกับการกล่าวต้อนรับ บอกเล่าวิถีชีวิตวัฒนธรรมของไต่หย่า และอวยพรให้แก่ผู้ที่มาเยี่ยมเยือนในชุมชน

2. ความสำคัญ และหน้าที่ของดนตรีในสังคม วัฒนธรรมไต่หย่า

สถานการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมในปัจจุบันของกลุ่มชาติพันธุ์ไต่หย่า กำลังดำเนินไปในทิศทางที่ดี มีแนวโน้มการปรับตัวทั้งในด้านการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบทอด องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ในเข้ามามีบทบาทสำคัญ และนำมาสร้างคุณค่าให้เกิดประโยชน์เข้ากับยุคสมัยปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ที่จัดขึ้นโดยภาครัฐ และเอกชนในพื้นที่จังหวัดทางภาคเหนือ จะได้รับความร่วมมือจากกลุ่มชาติพันธุ์ไต่หย่าเสมอ ทั้งด้านการแสดงทางวัฒนธรรม การแสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย หรือการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาในพื้นที่ สิ่งเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นได้ว่าคนไต่หย่าในพื้นที่มีความสนใจในการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน และมีความภูมิใจในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไต่หย่าเองได้เป็นอย่างดีโดยใช้ดนตรีและศิลปะการแสดงเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ

ในแง่มุมของการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรี แม้ว่าที่ผ่านมาจะไม่มีการบินตกเป็นลายลักษณ์อักษรในความสำคัญของดนตรีแบบดั้งเดิมของไต่หย่า ต่อกิจกรรมทางสังคมวัฒนธรรมก็ตาม แต่จากข้อมูลการสัมภาษณ์ และข้อมูลวิทัศน์การแสดงที่ได้จากนักวิชาการไต่หย่าทั้งจากเชียงราย และจากประเทศจีนนั้น ทำให้พอสันนิษฐานได้ว่า ดนตรีของไต่หย่าในอดีตนั้น ถูกนำมาใช้ในกิจกรรมประเพณีงานรื่นเริงในชุมชนของตนเองอย่างแน่นนอน ดังเช่น บทเพลงพื้นบ้านโบราณของไต่หย่าที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีดั้งเดิม ซึ่งเป็นการบรรเลงบทเพลงประกอบการขับร้อง และมีการเต้นรำประกอบกันอย่างสนุกสนาน รื่นเริง ส่วนเพลงขับร้องฮ้องคามซึ่งเป็นการขับร้องเพลงที่ไม่มีดนตรีประกอบ หรือเป็นขับร้องแบบด้นเนื้อความนั้น มีลักษณะคล้ายกับการจ้อยของวัฒนธรรมไตยวน โดยในปัจจุบันนี้การฮ้องคามได้มีการฟื้นฟูขึ้นมาโดยกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนไต่หย่า และเยาวชนในพื้นที่อย่างลุ่มลึก เพื่อใช้ในการกล่าวต้อนรับบุคคล หรืออาคันตุกะที่เข้ามาเยี่ยมเยือนชุมชน ทำให้เห็นได้เพิ่มเติมอีกว่านอกจากการออกไปเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมกับบุคคลภายนอกแล้ว การให้การต้อนรับผู้เข้ามาภายใน ชาวไต่หย่าได้นำดนตรีเข้ามาใช้ประโยชน์เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมให้กับผู้สนใจได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

กลุ่มชาติพันธุ์ไต่หย่าที่ดำเนินการอนุรักษ์ พัฒนา และสืบทอดองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมอย่างเข้มแข็ง เช่น บ้านน้ำบ่อขาว ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย หมู่ 3 บ้านป่าสักขวาง ตำบลแม่ไร่ อำเภอแม่จัน บ้านหนองปิ้ง ตำบลรอบเวียง อำเภอเมือง หมู่ 3 บ้านน้ำลาด ตำบลริมกก อำเภอเมือง หมู่บ้านท่าทราย ตำบลริมกก อำเภอเมือง เป็นต้น และนักดนตรี และผู้ดำเนินงานด้านวัฒนธรรม

ไต่หย่าในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลห์ล่า ตรีเอกานุกูล ร้อยตำรวจโทบุญยืน วงศ์วรรณ นางปราณี รุ่งรงค์ นางอารีย์ หินโชค นางวนาลี หินโชค นางบัวใส แก้วมณีวรรณ นางอโนมา เจริญจิตร นางสาวสุจิน วนชัย นางจันทร์ดี จันทรเจริญ นางสาวบัวนำ แก้วมณีวรรณ นางสาวคำห้ำ เมืองมูล นางสาวบัวผัด ชัยวงศ์ และนางสาวกัญญา เจริญจิตร กลุ่มสนับสนุนวัฒนธรรมชุมชน นางศรีนา เจริญจิตร นางจันสม เมืองการ นางจันทร์รวย แพงจิตร นางสมศรี มาวิน นางสาววันดี ศรียศ นางสาวศิริลักษณ์ ศรียศ นางนิลนรัตน์ ศรียศ นางนวลพรรณ วนชัย นางสาวสุพรรณ วนชัย และนางนารี เมืองการ

สรุป และอภิปรายผล

ภูมิปัญญาดนตรีชาติพันธุ์ไต่หย่า ในด้านเครื่องดนตรี “ดั่งต่อง” แม้ปัจจุบันไม่มีปรากฏในประเทศไทยแล้ว ทั้งนี้ในอดีต มีข้อมูลกล่าวถึงการพบเครื่องดนตรีดั่งต่องในสังคมวัฒนธรรมชาวไต่หย่าในพื้นที่ โดยการศึกษาของ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ กล่าวว่า เครื่องดนตรีมีพิณสามสาย เรียก ดั่งต่อง ซอฮู้ เรียก ตือเซ เครื่องดนตรีคล้ายกีตาร์ เรียก ดั่งแง่ง นอกจากนี้มีปี่และแน ซอร้องเพลง⁹ สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์การไต่หย่าในพื้นที่ที่กล่าวว่าชาวไต่หย่ามีเครื่องดนตรีประเภทตีที่ใช้บรรเลงประกอบการเต้นรำ และการขับร้องในงานประเพณีรื่นเริงของไต่หย่า เรียกเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า “ดั่งต่อง” ซึ่งการได้ข้อมูลแถบเสียงเพลงพื้นบ้านโบราณของไต่หย่ามานั้น ทำให้การสันนิษฐานถึงการกำหนดระดับเสียงเครื่องดนตรีดั่งต่องของชาวไต่หย่าได้เป็นองค์ความรู้ที่ชัดเจน นอกจากนี้มีข้อสังเกตเกี่ยวกับเครื่องดนตรี “ดั่งต่อง” ในด้านลักษณะทางกายภาพ และวิธีบรรเลง ซึ่งเหมือนกับ “ซอป้อ” เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายของกลุ่มชาติพันธุ์ลีซู และ “ตือ” เครื่องดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ ในการศึกษาของ งามอาจ อินทนิเวศ ซึ่งเป็นการศึกษาเครื่องดนตรีซอป้อในเชิงลึก โดยผลการศึกษาด้านประวัติความเป็นมา กล่าวว่า ซอป้อมีการนำมาใช้บรรเลงประกอบในกิจกรรม ประเพณี ของกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูมาแล้วไม่น้อยกว่า 2-3 ชั่วอายุคน และในอดีตนั้นชาวลีซูมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน¹⁰ ในกรณีนี้ผู้วิจัยจึงขอสันนิษฐานได้ถึงการปรากฏของเครื่องดนตรีทั้ง “ซอป้อ” และ “ดั่งต่อง” นั้น อาจเป็นเครื่องดนตรีที่นิยมเล่นกันในกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน และใกล้เคียง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า “ซอป้อ” หรือ “ดั่งต่อง”

⁹ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 30 *ชาติในเชียงราย*, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม, 2557), 181.

¹⁰ งามอาจ อินทนิเวศ, “ซอป้อ เครื่องดนตรีภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ลีซู: มิติในการอนุรักษ์ บทเพลง และการวิเคราะห์,” *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่* 5, 2 (2555): 105.

เป็นเครื่องดนตรีที่แพร่หลาย การนำมาใช้บรรเลงบทเพลงในกิจกรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศไทย อาจเรียกได้ว่าเป็น “เครื่องดนตรีร่วมวัฒนธรรมชาติพันธุ์”

ส่วนดนตรีอีกประเภทหนึ่งเป็นเพลงขับร้อง “ฮ้องคาม” โดยเป็นชื่อเรียกลักษณะการขับร้องเพลงภาษาไตหย่า ที่ไม่มีดนตรีประกอบ เรียกชื่อเดียวกันกับชื่อทำนองที่ใช้ในการขับร้อง คือ ทำนองฮ้องคาม ซึ่งมีที่มาจากทำนองเพลงระบำทอผ้าของไตหย่าในอดีต (ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง) ลักษณะเนื้อร้องนั้นใช้วิธีดันเนื้อความต่อไปเรื่อย ๆ ตามสถานการณ์ หรือเรื่องราวขณะนั้น ทั้งนี้ในปัจจุบันการฟื้นฟูดนตรีเพื่อให้กลับมามีบทบาทในสังคมวัฒนธรรมของไตหย่านั้นมีแนวโน้มไปในทางที่ดีขึ้นตามลำดับ แต่เป็นไปในทางอนุรักษ์เพื่อการแสดงมากกว่าวัฒนธรรมมานำมาแสดงเพื่อประกอบอาชีพ โดยอาจมีทิศทางที่ตรงกันข้ามกับการศึกษาของ สุวิวัฒน์ อิตีวัฒน์รัตน์ เป็นการศึกษาบทบาท สถานการณ์ และหน้าที่ของดนตรีในสังคมวัฒนธรรมมอญ ที่มีบทบาทต่อชุมชนอย่างมากในการสร้างรายได้ในชุมชน แต่กำลังจะประสบปัญหาการขาดแคลนนักดนตรีในอนาคต ซึ่งความเปลี่ยนที่กำลังเป็นอยู่คือการรักษาอาชีพดนตรีเป็นอาชีพรอง และมีอาชีพอื่น ๆ เป็นหลัก¹¹ ดังนั้นหากเปรียบเทียบสถานการณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไตหย่าในปัจจุบัน การนำดนตรีมาใช้ประโยชน์ในการสร้างอาชีพเพื่อหาเลี้ยงชีวิตตนเอง และครอบครัว อาจเป็นไปค่อนข้างลำบากมากกว่าการนำมาใช้เป็นการแสดงทางวัฒนธรรม หรือเพื่อสร้างสีสันให้กับกิจกรรมประเพณีทางวัฒนธรรมในชุมชนไตหย่า และชุมชนใกล้เคียงเท่านั้น

แหล่งทุน

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งที่นำมาเรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “องค์ความรู้ จิตสำนึกรักษ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงราย” ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ปี พ.ศ.2560

¹¹ สุวิวัฒน์ อิตีวัฒน์รัตน์, “ศึกษาบทบาท สถานภาพ และกิจกรรมของดนตรีปี่พาทย์มอญในสังคมและวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี,” *วารสารดนตรีรังสิต* 4, 2 (2552): 44.

บรรณานุกรม

- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. 30 ชาติในเชียงราย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม, 2557.
- เลหล่า ตรีเอกานุกูล. “แนวทางการจัดตั้งโครงการศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทหย่า บ้านน้ำบ่อขาว ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย.” *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ* 18, 1 (2560): 114-121.
- เลหล่า ตรีเอกานุกูล. ปรากฏชาวบ้านและผู้ศึกษาเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ไทหย่า (ผู้ให้สัมภาษณ์). เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2559.
- เลหล่า ตรีเอกานุกูล และจุไรรัตน์ วรรณศิริ. “การผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ การอนุรักษ์ และการสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทหย่าในจังหวัดเชียงราย.” *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์* 1, 1 (2554): 32-40.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. *แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย*. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2547.
- สุวิวัฒน์ ธิติพัฒน์รัตน์. “ศึกษาบทบาท สถานภาพ และกิจกรรมของดนตรีปี่พาทย์มอญในสังคมและวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี.” *วารสารดนตรีรังสิต* 4, 2 (2552): 40-50.
- องอาจ อินทนิเวศ. “รายงานการวิจัยเรื่อง องค์ความรู้ จิตสำนึกรักษ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงราย.” กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2560.
- . “ชื่อปี่ เครื่องดนตรีภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ลีซู: มิติในการอนุรักษ์ บทเพลง และการวิเคราะห์.” *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่* 5, 2 (2555): 100-111.